

9. Литовченко В.Н. Формирование исследовательских умений студентов педагогических специальностей университета средствами НИР : дисс. на соискание степени канд. пед. наук: 13.00.04. / В.Н. Литовченко. – Минск, 1990. – 185 с.
10. Микитюк О.М. Становлення та розвиток науково-дослідної роботи у вищих педагогічних закладах України (історико-педагогічний аспект) : монографія / О.М. Микитюк. – Х. ; ОВС, 2001. – 255 с
11. Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів географії у процесі вивчення економіко-географічних дисциплін [Електронний ресурс] / О.М. Миргородська. Режим доступу: www.eprints.zu.edu.ua/1761/1/05molmug.pdf.
12. Митяй З.В. Роль науково-дослідної діяльності при підготовці фахівців / З.В. Митяй // Рідна школа. – К., – 2006. – вип. 1. – С. 9-10.
13. Молдованов А.А. Профессиональные качества учителя трудового обучения / А.А. Молдованов. – М. : Изд-во Прометей МГПИ им. В.И. Ленина, 1990. – С. 12-24.
14. Печчеи А. Человеческие качества / А Печчеи – М., 1980. – С.155.
15. Пришляк О.Ю. Професійна підготовка соціальних педагогів у вищих навчальних закладах Німеччини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / О.Ю. Пришляк. – Тернопіль, 2008. – 21 с.
16. Синенко С.І. Провідні чинники та стратегії розвитку післядипломної освіти педагогів у Західній Європі (Англія й Уельс, Німеччина, Франція) / С.І. Синенко. – К., – 2001. – 160 с.

У даній статті здійснено аналіз психолого-педагогічної сутності поняття «науково-дослідної діяльності» студентів та її ролі у професійній підготовці майбутніх фахівців як основного компоненту у навчально-виховному процесі. Проаналізовано поняття «діяльність», «дослідницькі уміння», «дослідницька діяльність».

Ключові слова: професійна підготовка, «діяльність», «дослідницькі уміння», «дослідницька діяльність», «науково-дослідна діяльність».

В данной статье осуществлен анализ психолого-педагогической сущности понятия «научно-исследовательской деятельности» студентов и ее роли в профессиональной подготовке будущих специалистов как основного компоненту в учебно-воспитательном процессе. Проанализировано понятие «деятельность», «исследовательские умения», «исследовательская деятельность».

Ключевые слова: профессиональная подготовка, «деятельность», «исследовательские умения», «исследовательская деятельность», «научно-исследовательская деятельность».

In this article an analysis is carried out psikhologo-pedagogical essences of concept «research activity» students and its roles in professional preparation of future specialists as basic a component in to educational-educate process. It is analysed concept «activity», «research abilities», «research activity».

Keywords: professional preparation, «activity», «research abilities», «research activity», «research activity».

УДК 378:37.03

ББК 74.58+74.202

К.Є. Рум'янцева
м. Вінниця, Україна

ТВОРЧІ ФАХОВІ ЗАВДАНЬ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Постановка проблеми. Вхідження України у світовий освітній простір, і перш за все, європейський, на ідеях Болонської декларації зумовили відповідні вимоги до якості підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах. Перед вищою школою стоїть завдання переходу до формування фахівців-професіоналів, які поєднували б глибокі фундаментальні теоретичні знання і ретельну практичну підготовку. Тому так гостро стоїть питання оновлення організації навчального процесу у вищій школі: розробка та впровадження нових моделей навчання, сучасних педагогічних технологій, в основу яких закладені ідеї особистісно-орієнтованого навчання.

Аналіз останніх досліджень. Проблемам фахової підготовки приділяється належна увага в педагогічній науці, зокрема, різним аспектам підготовки фахівців економічного

профілю (Г. Дутка, Т. Коваль, Л. Нічуговська, Т. Поясок, О. Смілянець). Особлива увага в наукових працях приділяється питанням творчої діяльності, дидактичним основам розв'язування винахідницьких і творчих завдань (Г. Альтшуллер, Г. Балл, Д. Богоявленська, О. Дубасенюк, Н. Кічук, В. Моляко, Я. Пономарьов, В. Роменець).

Метою нашої роботи є вирішення завдання про необхідність застосування творчих фахових задач при вивченні дисципліни «Математика для економістів» студентами економічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найузагальненішою формою ставлення людини до професії є професійна спрямованість, що визначається як інтерес до професії та схильність працювати за даною професією. Поняття «спрямованість» охоплює уявлення про мету, мотиви, емоційне ставлення до діяльності, задоволення нею. Професійна спрямованість як узагальнена форма ставлення до професії охоплює приватні, локальні оцінки суб'єктом ступеня привабливості/непривабливості професійної діяльності, її змісту й умов здійснення. У процесі навчання таке бачення видозмінюється й стає адекватним образу майбутньої професії [1, с. 38].

Отже, формування професійної спрямованості студентів – процес двобічний. З одного боку, це науково обґрунтований вплив на мотиваційну сферу особистості, з іншого, – щоденне формування в системі навчальної діяльності.

Таким чином, в аспекті нашого дослідження професійна спрямованість навчання математики у підготовці майбутніх економістів полягає у використанні математичного апарату до розв'язування творчих фахових завдань. Це формує перенесення математичних знань, умінь і навичок в умови майбутньої професійної діяльності.

Як засвідчує практика роботи у вищих навчальних закладах економічного профілю, важливим засобом професіоналізації навчальної діяльності майбутніх економістів є творчі фахові завдання.

Якісна вища освіта – це сукупність професійних знань і вмінь, завдяки яким кожний індивід:

- може максимально реалізувати свій інтелектуально-творчий потенціал;
- ефективно пристосуватися до швидкоплинних змін на ринку праці;
- оптимально використовувати накопичений освітній капітал в умовах кардинальних світоглядних змін [2].

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 444 від 07.06.06 підготовка економістів повинна відбуватися за галузевим стандартом вищої освіти України Освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальностями напряму 0501 – «Економіка і підприємництво». Цей стандарт установлює:

- нормативний зміст навчання у вищих навчальних закладах, обсяги і рівень його засвоєння у процесі підготовки відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалаврів;
- рекомендований перелік вибіркових дисциплін;
- форми державної атестації.

Нормативна частина освітньо-професійної програми охоплює перелік дисциплін, які є обов'язковими для вивчення за такими циклами:

- дисципліни гуманітарної підготовки (які призначені для формування світоглядних, соціально-комунікативних та психолого-педагогічних компетенцій випускників);
- дисципліни природничонаукової та загальноекономічної підготовки (формують загальноекономічні компетенції майбутніх фахівців);
- дисципліни професійної підготовки за спеціальністю (призначені для формування професійних компетенцій і забезпечують теоретичну підготовку та здобуття практичних умінь і навичок за спеціальністю).

Дисципліна «Математика для економістів» відноситься до дисциплін другого циклу, які формують фаховий світогляд майбутніх економістів. П. Сікорський та О. Горіна зазначають, що організовуючи підготовку фахівця, важливо правильно визначити не лише ядро фундаментальної підготовки фахівця, а й фундаментальні навчальні дисципліни. Оскільки фундаментальні дисципліни тісно взаємодіють з циклом дисциплін професійної підготовки, тому є сенс, аналізуючи, який саме навчальний матеріал фундаментальних дисциплін найчастіше використовується у дисциплінах професійної підготовки, поглибити його засвоєння і разом з тим поліпшити вивчення дисциплін професійної підготовки, тобто якість підготовки фахівця [3, с. 52].

Освітньо-кваліфікаційна характеристика призначена для органів управління діяльністю вищих навчальних закладів, де ведеться підготовка фахівців з даного профілю та встановлює освітньо-кваліфікаційний рівень і державні вимоги до властивостей та якостей особи, яка здобула певний освітній рівень відповідного фахового спрямування. Так, в освітньо-кваліфікаційній характеристиці [4] до підготовки економістів зазначається, що фахівець готується до роботи в галузі економіки, організації і управління виробництвом; до здійснення аналітичної, дослідницької і організаційно-економічної роботи в структурних підрозділах і економічних службах підприємств різних форм власності, науково-дослідних та проектно-конструкторських організацій, в загальноекономічних службах, державних, галузевих та територіальних органах управління, а також до відкриття, організації діяльності і управління власним підприємством. Згідно з наведеними вище напрямками діяльності майбутнього економіста, він повинен вміти виконувати певні функції і типові завдання.

Сучасний економіст має бути не лише добре обізнаним у своїй галузі, а й уміти працювати з людьми, бачити перспективу розвитку виробництва, мати здібності організатора тощо. Ці якості він має набути під час навчання у вищому навчальному закладі. Тому в навчальному процесі необхідно використовувати різноманітні форми і методи активного навчання, які формують сучасного фахівця, підвищують ефективність його знань, розвивають здатність генерувати ідеї, нестандартно підходити до розв'язування фахових завдань.

Тому, на нашу думку, організація процесу професійної підготовки майбутніх економістів має бути спрямованою передусім на формування та розвиток власної готовності студента до розв'язування творчих фахових завдань.

Річ у тому, що перехід до ринкових відносин в Україні ставить перед економістами низку нових проблем, пов'язаних з новими умовами господарювання. Основна з них – необхідність глибокого аналізу та осмислення різноманітного за змістом і великого за обсягом потоку економічної інформації, що стає неможливим без достатніх знань у галузі математичного моделювання економічних процесів та інформаційних технологій. Тому сучасний фахівець будь-якого економічного спрямування повинен мати досить глибоку базову підготовку з математики та її прикладних питань.

«Математика для економістів» – дисципліна, яка формує фундаментальну підготовку фахівців економічного профілю. Наявність математичних знань, умінь і навичок не означає, що студенти вже вміють застосовувати їх у певних нестандартних економічних ситуаціях, у майбутній професійній діяльності. Для цього необхідно враховувати такі аспекти: вміння творчо та математично моделювати економічні процеси і вміння, практично використовувати отриманий розв'язок математичної моделі [5, с. 272]. Тому ми переконані в тому, що ці вміння необхідно формувати у процесі вивчення курсу математики шляхом розв'язування творчих фахових завдань.

В контексті вищезазначеного характерними особливостями викладання математики для студентів економічних спеціальностей має бути:

– логічне і комплексне викладання класичних математичних понять і методів, які мають практичне використання в економіці;

– реалізація тісного зв'язку математики з економікою, тобто викладання класичних розділів математики слід супроводжувати ілюстраціями на основних сучасних економічних поняттях та розв'язуванням актуальних задач ринкової економіки;

– органічне поєднання математики з економічними дисциплінами, у процесі викладання яких використовуються математичні поняття і методи.

Ми переконані в тому, що математика для економіки важлива як методологічна наука. Вона відіграє значну роль тоді, коли із спостережень за явищами економічної дійсності необхідно вивести закономірності, а з них одержати висновки. Завдяки застосуванню математичних законів і методів об'єкти економічних досліджень можуть бути наочно впорядковані й логічно викладені.

Зауважимо, що реалізація навчання математики для економістів у вищих навчальних закладах економічного профілю неможлива без інтенсивного використання в навчальному процесі творчих фахових завдань. Важливим для нашого дослідження є питання методично правильного добору системи таких завдань.

Творче фахове завдання трактується нами як завдання, яке виникає в результаті професійної діяльності, стосується реальних об'єктів або процесів і розв'язування якого вимагає прийняття нестандартних рішень.

Розробляючи систему творчих фахових завдань, ми враховували ті об'єктивні умови, в яких відбувається формування готовності майбутніх економістів до розв'язання творчих фахових завдань, а саме:

- 1) низький рівень математичної підготовки студентів;
- 2) в академічних групах навчаються студенти з різним рівнем математичних знань, умінь та навичок;
- 3) надзвичайно мала кількість годин (225– аудиторних, 135 – самостійна робота студентів);
- 4) студенти навчаються на першому курсі і недостатньо володіють економічною термінологією;
- 5) вивчення дисципліни починає здійснюватися у першому семестрі першого року навчання, коли студенти адаптуються до нових умов навчання, коли відбувається становлення колективу, відповідного психологічного мікроклімату в ньому.

Провівши аналіз наукової та методичної літератури, визначимо основні вимоги до творчих фахових завдань, що використовуються у підготовці майбутніх економістів:

1. Зміст завдань має відповідати чинним навчальним програмам і майбутньому фаху студентів.
2. Умова та сюжет завдання мають відображати реальну ситуацію з майбутньої професійної діяльності.
3. Завдання має містити проблемно-конфліктну ситуацію або протиріччя.
4. Формулювання умови завдання має бути зрозумілим і доступним, містити тільки термінологію майбутнього фаху.
5. Числові величини в завданнях мають відповідати дійсності.
6. Розв'язування завдання поєднує теоретичні та практичні знання студентів.
7. Завдання мають відповідати пізнавальним можливостям студентів.

Наведемо деякі приклади творчих фахових завдань. Це завдання на знаходження збалансованої торгівлі між країнами; міжгалузевого балансу; повних витрат підприємства; продуктивності праці; собівартості продукції; попиту; пропозиції; рівноважної ціни; еластичності функцій попиту та пропозиції; максимізації доходу і прибутку; мінімальності транспортних витрат; оптимізації оподаткування підприємств; ефективності виробництва; загальних витрат, доходу, прибутку за відомими граничними витратами, доходом, прибутком; обсягу виробленої продукції за відомою продуктивністю праці; додаткових витрат, доходу та прибутку; суми споживчого активного сальдо; прибутку від відсотків

вкладу за умови неперервного нарахування; розподілу доходів населення; зростання випуску продукції при інвестиціях; залежності національного доходу від динаміки споживання та ін.

Висновок. Використання творчих фахових завдань під час вивчення дисципліни «Математика для економістів» у вищих економічних навчальних закладах дає позитивні результати, а саме:

- сприяє розвитку творчих здібностей студентів;
- демонструє зв'язок теорії з практикою;
- викликає інтерес у студентів нестандартною постановкою математичного завдання;
- сприяє застосуванню математичного апарату для дослідження економічних процесів і явищ;
- допомагає побудові моделей економічних ситуацій;
- сприяє знаходженню математичних залежностей в реальних виробничих процесах.

Література:

1. Чобітко М.Г. Індивідуальність студента в особистісно орієнтованому професійному навчанні / М.Г. Чобітко // Педагогіка і психологія // Вісник АПН України. – № 2(47) 2005. – С. 34–42.
2. Євтух М.Б. Забезпечення якості вищої освіти – важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства / М.Б. Євтух, І.С. Волощук // Педагогіка і психологія. – 2008. – №1(58). – С. 70–74.
3. Сікорський П. Принцип фундаменталізації у професійній підготовці майбутніх інженерів / Петро Сікорський, Олена Горіна // Вища освіта України. – 2009. – № 3. – С. 49–55.
4. Стандарт вищої освіти (Освітньо-кваліфікаційні характеристики напряму підготовки 0501 «Економіка і підприємництво» 2004 р. МОН України).
5. Дутка Г.Я. Фундаменталізація математичної освіти майбутніх економістів: монографія / Г.Я. Дутка; наук. ред. д-р пед. наук, проф., чл.-кор. АПН України М.І. Бурда. – К.: УБС НБУ, 2008. – 478 с.

Стаття присвячена проблемі впровадження творчих фахових завдань в професійне навчання майбутніх економістів. Розкрито сутність поняття «творчі фахові завдання», сформульовано основні вимоги та розглянуто методичні підходи до побудови системи таких завдань. Зроблено висновок, що використання творчих завдань значно підвищує ефективність навчання.

Ключові слова: творчі завдання, фахові завдання, професійна спрямованість, майбутні економісти.

В статье рассматриваются проблемы внедрения творческих профессиональных заданий в учебный процесс будущих экономистов. Раскрыта суть понятия «творческие профессиональные задания» и сформулированы основные требования к таким заданиям. Сделан вывод о том, что использование творческих профессиональных заданий значительно повышает эффективность образования.

In this article all the ways of formation of readiness of future economists to solving of specialized tasks by means. The essence of the term «creative specialized tasks» is revealed and main demands to these tasks are formulated. It was made a conclusion that using creative tasks considerably raise effectiveness of studying.